టెంపోరావ్ జీవిత చరిత్ర

డాక్టర్ వి. సుభద్ర

పూర్వాశ్రమంలో టెంపోరావ్‌కి తల్లిదండ్రులు ఇచ్చిన పేరు రామచంద్రరావు. ఆ శ్రీరామచంద్రుడి నక్షత్రమైన పునర్వసులో, 1924 సంవత్సరం అక్టోబర్ 8వ తేదీ పుట్టాడు. తల్లిదండ్రుల పదముగ్గురి సంతానంలో తొమ్మిదవవాడు. వాళ్ళమ్మా నాన్నా ఇప్పటిలా కుటుంబ నియంత్రణ అంటూ కూర్చుంటే టెంపోరావ్ వుండేవాడు కాదు పాఠకలోకానికి.

వాళ్ళు నలుగురన్నదమ్ములు ఆరుగురక్కచెల్లెళ్ళు. అన్నదమ్ముల్లో ఆఖరివాడితను. తెల్లగా బొద్దుగా ముద్దుగా అందంగా వుండేవాడుట, చిన్నప్పుడు మా అమ్మ చెప్పేది. అందరూ అల్లారుముద్దుగా చూసేవారుట అతన్ని.

టెంపోరావ్ నాకు చిన్నాన్న అవుతాడు. మా నాన్నగారికి ఆఖరి తమ్ముడు.

చిన్నప్పటి నుంచీ అతనికి వావివరసలతో పిలవడం అన్నా, పిలిపించుకోడం అన్నా నచ్చేదికాదు. నా చిన్నప్పుడు చిన్నాన్నా అంటూ పిల్చాను. అయిదారేళ్ళ వయసుంటుందప్పుడు. నా కంటే తొమ్మిదేళ్ళు పెద్దతను. ముత్యాల చెట్టియార్ హైస్కూల్లో చదువుతూండేవాడు. అమ్మ అలాగే పిలవాలని నేర్పించింది నాకు.

“చిన్నాన్న గిన్నాన్న లేదు. కె. ఆర్. రావు అని పిలు,” అని చెప్పాడు.

అప్పట్నుంచీ అలాగే పిలిచేవాణ్ని. చిన్నా పెద్దా, బంధువులు స్నేహితులు అంతా పేరుపెట్టే పిలిచేవారు రావ్ అనీ, కె. ఆర్. రావనీ. మళ్ళీ పేరు ఓంపో రావ్ గా మారేవరకూ నేను కూడా రావనే వ్యవహరిస్తాను.

2

తూర్పుగోదావరి జిల్లా, కాకినాడ తాలూకా వేళంగి గ్రామం రావు జన్మస్థలం. సిరిసంపదలతో తులతూగే కమ్మవారి గ్రామంగా ప్రసిద్ధి కెక్కింది ఆ చుట్టుపట్ల.

తండ్రి కూనపాటి వెంకట్రావుగారు. తల్లి పేరు సుభద్రమ్మ. ఆ వూరి గవర్నమెంట్ కరణం ఆయన. ఆ వూరికిద్దరు కరణాలు. పిఠాపురం జమిందారుగారి కరణంగా ఈయన ఆఖరి తమ్ముడుండేవారు. ఆయన పేరు సూర్యారావుగారు. పెద్దతమ్ముడు సుబ్బారావుగారు. మొత్తం నలుగురన్నదమ్ములు వాళ్ళు.

రావ్‌కి అయిదవయేట అక్షరాభ్యాసం ఘనంగా చేశారు తండ్రిగారు. ఊళ్ళో అయిదవతరగతి దాకా బడి వున్నా, వాళ్ళ నాన్నగారు స్వయంగా ఓనమాల దగ్గర్నించీ నేర్పించారు. రామచంద్రపురం నేషనల్

హైస్కూల్లో రెండవ ఫారంలో (ఇప్పటి సెవెన్త్ స్టాండర్డ్) చేర్పించారు. ఎంత అల్లారుముద్దుగా పెరిగినా చదువులో, ఆటపాటల్లో చురుగ్గానే వుండేవాడు రావు.

కేరమ్స్ చాలా బాగా ఆడేవాడు. వాళ్ళ వూరి కమ్మవారు అతన్ని కాకినాడకి, తదితర కేరమ్స్ టోర్నమెంట్స్‌కి తీసుకెళ్ళేవారు. చాలా బహుమానాలు గెల్చుకున్నాడు.

వెంకోరావ్ పెద్ద అన్నయ్య కె.వి.ఎల్. నరసింహారావుగారు. తండ్రి తదనంతరం కరణీకం చూసుకుంటూ స్వగ్రామంలోనే వుండిపోయేరు.

రెండవ అన్నగారు కె. వి. రత్నం. బెనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంలో ఎమ్. ఎస్సీ ప్రథమ శ్రేణిలో పాసయి, రాజమండ్రీ ట్రెయినింగ్ కాలేజిలో బి.ఇడి చేశారు. చదువుకునే రోజుల్లోనే అష్టావధానం కూడా చేశారు. ప్రచ్ఛన్నంగా స్వాతంత్ర్య సమరంలో పాల్గొనలేకపోయినా, స్వయంగా నూలు వడికి ఖద్దరు కట్టేవారు. అడపాదడపా స్వాతంత్ర్య యోధులకి యథాశక్తి తోడ్పడుతూ వుండేవారు. ఇన్‌స్పెక్టర్ డప్పుల సుబ్బారావు మీద బాంబువిసిరిన నేరానికి అరెస్టు వారెంటులో వుండి అజ్ఞాతంగా తిరుగుతూన్న ప్రతివాది భయంకరాచారికి బండి మాట్లాడి తోడ్పడినందుకు, ప్రభుత్వం ఆయన్ని బంధించి రాజమండ్రీ సెంట్రల్ జైల్లో వుంచింది. భయంకరాచారి అనుపానులు తెల్పమని కొరడాలతో కొట్టి, బాధించి నిర్బంధ పెట్టింది.

శ్రీ వెంకటరత్నంగారి కుమార్తెగా పుట్టినందుకు గర్వపడుతుంటానే నెప్పుడూ. నా చిన్నతనంలోనే ఆయన మరణించడంవల్ల ఎక్కువ వివరమేకాని ఎరుగనాయన్ని.

చెస్ చాంపియన్ గా ప్రసిద్ధికెక్కి ఎన్నో కప్పులు, షీల్డులు, మెడల్సు సంపాదించారు. పదహారవయేట తమ ఊరిదైవమయిన శ్రీభవానీ శంకరునిపై అర్ధశతకాష్టోత్తరం రాసి బాలకవని బిరుదు బడశారు. ఆయన రాసిన కథలు చిత్రగుప్త, రూపవాణి వంటి ఆ నాటి ప్రముఖ పత్రికల్లో ప్రచురితమయేవి. సాంఘిక డిటెక్టివ్ నవలలు కూడా రాశారు.

మూడవ సోదరుడు కూరపాటి సుబ్బారావుగారు. బెనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంలో బి.ఎస్సీ ఇంజనీరింగ్ పాసయ్యారు 25 సంవత్సరాలకే మెక్ లెక్ ఇంజనీరింగ్ కంపెని స్థాపించారు. ఆంధ్రాలో సాలూరు, పార్వతీపురం, శ్రీకాకుళం, గుడివాడ, కర్నాటకలో ఉడిపి, మెర్కారాల్లో ఎలెక్ట్రిసిటీ కార్పొరేషన్ చేపట్టి విజయవంతంగా నడిపారు. కొల్లంపూడీ షుగర్ మిల్స్, మెక్ లెక్ ఇన్స్ట్రుమెంట్స్, మెడ్రాస్ వనస్పతీ వంటి సంస్థలని స్థాపించి, ప్రముఖ పారిశ్రామికవేత్తగా పేరు పొంది, ఆ నాటి యువతకి ఆదర్శప్రాయులయ్యారు.

ఇదంతా యెందుకు రాస్తున్నానంటే విజ్ఞానానికీ వికాసానికీ పేరెన్నికగన్న వంశంలో మన రావ్ పుట్టాడని చెప్పడానికి.

రామచంద్రపురం నేషనల్ హైస్కూల్లో దర్డ్ ఫారం పాసయ్యాక, రావ్ మూడవ అక్క — బావలు కాశీపట్నపు సూర్యకాంతం — నారాయణమూర్తిలతో మద్రాసు వచ్చాడు. పురశువాకం ముత్తయ్య చెట్టియార్ హైస్కూల్లో, ఫోర్త్ ఫారంలో చేరాడు. ఎస్. ఎస్. ఎల్. సి. అక్కడే పాసయ్యాడు.

మద్రాసు వచ్చినప్పటినించీ రావ్ చదువు మూడవ

అన్నగారైన సుబ్బారావుగారే చూసుకునేవారు. మా తాతగారు రిటైరయి, కరణీకం పెద్దకొడుక్కిచ్చి తను మద్రాసొచ్చేశారు. మా బాబయ్యగారు సుబ్బారావుగారు తమ్ముడి చదువు చెల్లెళ్ళ పెళ్ళి, నా ఆలనాపాలనా అన్నీ అప్పట్నించీ ఆయనే చూసుకునేవారు. తమ్ముడు తమలాగే విద్యావంతుడు కావాలనుకున్నారు. ఇంజనీరైతే తనకి చేదోడుగా వుంటాడని ఆశించి పై చదువులకి బెనారస్ పంపారు.

ఎస్.ఎస్.ఎల్.సి తర్వాత ఐ.ఎస్.పి ఈ నాటి ప్లస్ టూలా రెండు సంవత్సరాలు చదవాలి. రావ్ కాశీ వెళ్ళాడు.

మద్రాసు వచ్చిన కొత్తలో రావ్ చాలా మొహమాటస్తుడు. సుబ్బారావుగారి భార్య రామాయమ్మగారు సంసారం పెట్టిన కొత్త. ఆవిడకీ చిన్నతనం మొదటి రోజు స్కూలునుంచి రాగానే టిఫిన్ తింటావా బాబూ అని అడిగితే వద్దులెండి అని జవాబిచ్చి తన గదిలో కెళ్ళి పోయేడు రావ్. ఎప్పుడడిగినా ఒకటే జవాబిచ్చేసరికి యింక అడగడం మానేసిందావిడ.

ఓ రోజు రావ్ స్కూలునుంచి వచ్చేసరికి అన్నయ్య పెసరట్లు తింటూ, వాడికి చాలా యిష్టం పెట్టు అని, రారా తిందువుగాని అన్నారు. అతనెప్పుడూ టిఫిన్ తినడు. ఎప్పుడడిగినా వద్దంటాడు అందిట మా పిన్ని. మేం నియోగులం. తింటావా అంటే వద్దనే అంటాం. తీసుకొచ్చి చేతికిస్తే తింటాం అని చెప్పారు బాబయ్య గారు.

మళ్ళీ మా పిన్ని పాపం యెవర్నీ అలా అడగలేదు.

3

రావు బెనారస్ వెళ్ళేసరికి, పెద్ద పినతండ్రి కొడుకు సత్యనారాయణ అప్పటికే ఇంజనీరింగ్ చదువుతున్నా రక్కడ. అతనే రావుకి అక్కడ గురువు, గైడ్ అంతా. కె. ఎస్. రావు అని పిలుస్తారాయన్ని.

అన్న సుబ్బారావుగారి చిన్న బావమరిది డి. వి. రామారావుగారు ఇంజనీరింగ్ ఫైనల్ ఇయర్ చదువుతూ వుండేవారు.

కాలేజీలో చేరిన కొత్తలో చాలా భయమనుకు. బిడియంగా కూడా వుండేదట. కొత్త ప్రదేశం. కాలేజీ కుర్రాళ్ళంతా అమ్మాయిలా చాలా అందంగా వున్నావంటూ ముద్దులు పెట్టుకుని అల్లరిపెడ్తూంటే మాట్లాడకుండా వుండేవాడుట. ఏం అంటే ఇంకేం చేస్తారో అని భయం. ఎక్కువగా నారాయణరావుతోనే వుండేవాడుట. (కె. ఎస్. రావుని చిన్నప్పుడు యింట్లో అలా పిల్చేవారు.)

కుమారమూర్తి, చక్రధరరావు (ప్రస్తుత సినీతార సరిత తండ్రి) సహపాఠులో, గదిలో వుండేవారో మరి, తన స్నేహితులని తరచుగా చెప్తూండేవాడు.

క్రమేణా కొత్త పరిస్థితులకి, పరిసరాలకి అలవాటు పడ్డాడు. కాలేజీ చదువు కంటే యూనివర్సిటీ లైబ్రరీ ఎక్కువగా ఆకర్షించింది రావుని.

క్లాసులో అటెండెన్స్ యిచ్చి, హాలు వెనుక ద్వారం నుంచి లైబ్రరీకి వెళ్ళి అక్కడ దేశ, విదేశ రచయితల వివిధ గ్రంథాలను చదవసాగాడు. అక్కడి కెళ్ళిన తరవాతే స్నేహాలకి తోడుగా, సిగరెట్లు కాల్చడం, తాగడం అలవాటయ్యాయి.

మొదటి సంవత్సరం మార్కులు బాగానే రావడం వల్ల, ఆటో టెన్నిస్ కి ప్రాముఖ్యత ఇవ్వకుండా ఎలాగో రెండవ సంవత్సరానికి తోసేశారు. కాని రెండవ సంవత్సరం కాలిపై వ్రణం రావడంతో కాలేజ్ కి సరిగ్గా వెళ్ళక యూనివర్సిటీ పరీక్షలకి కూర్చోడానికి వీలుపడలేదు.

తరవాతి సంవత్సరం కూడా ఆరోగ్యం లేక పోయినా కాలేజీకి సరిగ్గా వెళ్ళలేదు, పుస్తకపఠనంలో. పరీక్షలకి పంపమన్నారు అధికారులు. పరీక్ష పాసు కావడానికి కాలేజీకి వెళ్ళి చదవక్కర్లేదు. నన్ను వెళ్ళనిస్తే పరీక్షలు రాసి పాసవుతానని ఛాలెంజ్ చేశాడు వాళ్ళని. వెళ్ళి వైస్ ఛాన్సలర్ ని కలుసుకుని పర్మిషన్ తెచ్చుకోమన్నారు వాళ్ళు.

అక్కడ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణయ్యగారు వైస్ ఛాన్సలర్ గా వుండేవారప్పుడు. వెంటనే ఆయన్ని కలుసుకుని విషయమంతా వివరించాడు రావ్.

ఆయన నవ్వుతూ, "బాబూ, నీ ధైర్యాన్ని, నీ మీద నీకున్న నమ్మకానికి మెచ్చుకుంటున్నాను, అటు చూడు గంగా నదిని. దాని కిరువైపులా వున్న గట్లు చూశావా? అవి కొట్టేస్తే ఏమవుతుందంటావు," అని అడిగాడాయన.

నీరు ఊళ్ళోకి ప్రవహించి ఊరుని ముంచేస్తుందన్న రావు సమాధానం విని వీపుమీద మెల్లిగా తట్టుతూ, "నదికి గట్లు ముఖ్యమైనట్లే ప్రతీ విషయంలోనూ రూల్సూ రెగ్యులేషన్స్ ముఖ్యం. ఒక క్రమపద్ధతిలో సాగడానికి వాటి అవశ్యకత ఎంతైనా అవసరం. వాటిని అతిక్రమించాలనుకోవడం అవివేకం. రూల్సు ప్రకారం వచ్చే

సంవత్సరం నువ్వు కాలేజీకి వెళ్ళినా వెళ్ళకపోయినా, పరీక్షకి పంపుతారు. అప్పుడు నీ శక్తిసామర్థ్యాలు నిరూపించుకో. పరీక్ష పాసవు," అని చెప్పి పంపించేశారాయన.

మరుసటి సంవత్సరం పరీక్షకి పంపించారు. రావ్ పాసయి బయటపడ్డారు.

బెనారస్‌లో చదువుతూండగానే, 1942 లో క్విట్ ఇండియా మూమెంట్ జరిగింది. జయప్రకాశ్ నారాయణ వీళ్ళ హాస్టల్లో తల దాచుకున్నారుట. ఆ విషయం తెలిసి గవర్నమెంట్ సెర్చివారంటుతో టామీస్‌ని పంపింది. టామీస్ అంటే బాయ్‌నెట్స్ పట్టుకున్న సిపాయిలు.

వాళ్ళు వస్తూన్న వార్త ముందుగా తెలియగానే, వైస్ చాన్స్‌లర్ 'కాలేజీ మూసేశాం. హాస్టల్స్ ఖాళీ చేసి యిళ్ళకు పొమ్మని' అర్ధర్స్న మైక్‌లో చెప్పించారు. ఈ రాత్రి ఎక్కడెళ్తాం, పొద్దున్న వెళ్దాం అనుకున్న స్టూడెంట్స్‌కి తెల్లారకుండానే తలుపులు తట్టడం వినిపించి కళ్ళు నలుముకుంటూ లేచి తెరిచారు.

ఎదురుగా వున్న సిపాయిలని చూసేసరికి హడలిపోయారు. మూటాముల్లె తీసుకుని బయటపడి స్టేషన్ వైపు పరుగెత్తారు. ఎవరి దగ్గరా డబ్బుల్లేవు వున్నదాంతో అలహాబాదు వరకూ టిక్కట్టు కొనుక్కోగలిగారు. అక్కడికెళ్ళాక యేం చెయ్యాలో తెలియలేదు.

కడుపులో ఆకలి మండిపోతోంది. మన రావ్, మరో ఫ్రెండ్ కలిసి ఒక హోటల్లో జొరబడ్డారు. ఆ మేనేజర్‌ని కలుసుకుని తమ కష్టం చెప్పుకున్నారు. తాము తిండికి లేనివాళ్ళము కాము. కాని హఠాత్తుగా పొమ్మంటే,

యిలా అయ్యింది పరిస్థితి. ఇంటికి వెళ్ళడానికి డబ్బులు లేవు కడుపులో ఆకలని చెప్పారు.

ఆ మేనేజర్ వాళ్ళిద్దర్నీ లోపలకెళ్ళి ఏం కావాలో తినిరమ్మని చెప్పాడు. తినివచ్చాక, వూరు వెళ్ళడానికి ఎంత కావాలని అడిగి, యిద్దరికీ చెరో ఇరవై రూపాయలు చేతిలో పెట్టి పంపాడు ఇద్దరూ సంతోషంగా బయట పడి వూళ్ళకి తిరిగివచ్చారు.

ఇంటికి తిరిగొచ్చాక, క్షేమంగా తిరిగొచ్చిన తమ్ముడ్ని చూసి సంతోషించి, అన్న సుబ్బారావుగారు ఆ మేనేజర్ కి వెంటనే పంపమని డబ్బిచ్చారు.

కాశీలో ఇంటర్ చదువయ్యాక మద్రాసు పచ్చయప్ప కాలేజీలో బి.ఎస్ సి మేథ్స్ లో చేరాడు. అప్పటికి అన్నగారి కుటుంబం పూనమల్లి హైరోడ్డులో తులసీదాస్ గార్డెన్ దగ్గర ఒక బంగళాలో వుండేది. అప్పటికే రావు మేధస్సు రచనలపైకి మళ్ళింది.

రోజూ కాలేజీ నుంచి యింటికి రాగానే, రెండవ చిన్నాన్నగారి అబ్బాయితో ఆయన పేరు కూడా సత్యనారాయణే, కలిసి తులసీదాస్ గార్డెన్స్ కి వెళ్ళేవాడు. అక్కడికి వచ్చినవాళ్ళంతా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వుంటే, తను మాత్రం ఓ చెట్టుకింద కూర్చుని రాసుకునేవాడు. కాలేజీలో చేరినా రావ్ ని సిగ్గు, మొహమాటం మాత్రం పూర్తిగా వదలలేదు.

అన్నయ్యగారు ప్రతినెలా పాకెట్ మనీ యివ్వమని భార్యతో చెప్పారు. మొదటిసారి యిచ్చినపుడు, అయిపోతే అడుగు మళ్ళీ యిస్తానందావిడ. డబ్బులయిపోయాయి. అడగడానికి మొహమాటంతో, కాలేజీకి నడిచివెళ్ళాడు రావ్.

ఫైనల్ బి.ఎస్.సి.లో కొన్ని పేపర్లు అసలు రాయ లేదు. రాసినంతమటుకు పాసయ్యాడు. అన్నగారు ఎందుకు రాయలేదని అడిగితే, పరీక్షలు రాసి పాసయి ఉద్యోగం చెయ్యాలనే ఆశ తనకు లేదని చెప్పాడు. మరి యేం చేస్తావు? జీవించడం యెలా అన్నారాయన. 'నేను రచయితని, జర్నలిస్టుని అవుతానని జవాబిచ్చాడు.

అది సాధ్యమవుతుందనుకోలేదు అప్పట్లో ఎవ్వరూ. లక్ష్మీ సరస్వతీ ఒకచోట వుండవని కదా సామెత. మేధావులైన కవులే దారిద్ర్యంతో బాధపడ్డారు మరి.

కాని ఒకళ్ళు చెప్తే వినే తత్వం ఆయింటా వంటా లేదు. ఎంత తోస్తే అంత చెయ్యవలసిందే. అనుభవం మీద తెలుసుకొని మనిషి మారాల్సిందే. అందుకని తమ్ముడికి ఆస్తిలో వచ్చిన వాటా డబ్బుని యిచ్చేసి నీ యిష్టం వచ్చినట్టుగా చేసుకోమని చెప్పారు.

కాలేజీలో చదువుతూన్నప్పుడు రాసిన మొట్టమొదటి నవలకి 'నన్ షల్ లివ్' అని పేరు పెట్టాడు. రాజ్ కోటలో, కితాబ్ ఘర్ పబ్లికేషన్స్ కి పంపించాడు. వాళ్ళు వెంటనే దాన్ని ప్రచురిస్తూన్నట్లు తెలియబరుస్తూ, అయిదు వందల రూపాయలకి డ్రాఫ్ట్ పంపారు.

అది అన్నగారికి చూపిస్తే, మనసు మార్చుకని మెచ్చుకుంటారని ఎదురుచూసిన రావ్ కి నిరాశే యెదు రయింది. ఎవడో పిచ్చివాడయి వుంటాడు పాపం, అన్నారాయన.

అయినప్పటికీ నిరుత్సాహపడక నిర్విరామంగా తన లను ఇంగ్లీషులో కొనసాగిస్తూనే వున్నాడు.

నన్ షల్ లివ్ నవల పట్టుకుని తన మిత్రుడు బాల కృష్ణను కలుసుకోడానికి వాళ్ళింటికి వెళ్ళాడు. వి. వి.

గిరి పెద్దల్లుడతను. అప్పుడు మామగారింట్లో వున్నాడు. అప్పుడు గిరిగారు మద్రాసు మినిస్ట్రీలో లేబర్ మినిస్టర్‌గా వుండేవారు. తన నవల చదివి అభిప్రాయం చెప్పమని ఆయన కిచ్చాడు రావ్.

ఇప్పుడు నీ వయస్సెంత అని అడిగారాయన. ఇరవై మూడన్నాడు. ఇది రాసినప్పుడు అని అడిగారు. ఇరవై అని చెప్పాడు. ఆయన వెంటనే కౌగలించుకుని యిది యెలా వుందనే విషయం తరవాత చూద్దాం. అంత చిన్నవయస్సులో పరాయి భాషలో రచన చెయ్యడమనేదే గొప్ప విషయం, అరుదైనది, అన్నారాయన.

రావ్ మొట్టమొదటగా ప్రారంభించి, ఎడిట్ చేసినది ఇంగ్లీషు పత్రిక. దాని పేరు ఇండియానా.

ఆ పత్రిక చదివిన చాలామంది అతని భాషాశైలిని చాలా మెచ్చుకున్నారు. స్వతంత్ర పత్రిక సంపాదకులు శ్రీ ఖాసా సుబ్బారావుగారు, అన్నగారి స్నేహితుడు శ్రీ శిష్టా వెంకట్రావుగారు, 'మీ తమ్ముడు చాలా తెలివైనవాడు. ఇలాంటి తమ్ముడు వున్నాడని మాకు తెలీనే తెలీదు అన్నారుట.

వెయ్యిరూపాయల జీతంమీద వుద్యోగం యిస్తామని ఆ రోజుల్లో చాలామంది పిలిచారు. ఒకళ్ళ కింద ఉద్యోగం చెయ్యడం తన కిష్టం లేదనీ, ఇలా రచయితగానే జీవించదలిచాననీ జవాబిచ్చాడు. అలాగే చివరివరకూ జీవించాడు కూడా.

ఆ రోజుల్లోనే రావ్ రాసిన ఇంగ్లీషు నవల "హంగర్"కి ప్రథమ బహుమతి వచ్చింది. "సాడిస్ట్" అనే కథ కూడా మరో పత్రిక నడిపిన పోటీలో ప్రథమ బహుమతి సంపాదించుకుంది.

మైసిండియా, శేగవాన్, మినీ మేగ్, పైకో ఇలా పలు పత్రికల్లో రావ్ కథలు ప్రచురితమయ్యేవి. దాంతో రచనలవల్ల తను నిశ్చింతగా జీవించగలనని ధైర్యం వచ్చింది. రాసే మూడ్ వచ్చినప్పుడు, రాత్రీ పగలూ వుండేది కాదు. టైప్ రైటర్ ముందు కూర్చుని టైప్ చేస్తూండేవాడు.

టైప్ ఏ ఇన్‌స్టిట్యూట్ కి వెళ్ళి నేర్చుకోలేదు. పరీక్షలు పాస్ కాలేదు. కాని చాలా స్పీడ్ గా చేసే వాడు. హైస్కూల్లో చదివేప్పుడు వాళ్ళన్నగారి మెక్ లెక్ ఇంజనీరింగ్ కంపెనీలోని మెషీన్ల మీద తీరిక వేళల్లో ప్రాక్టీసు చేసి స్వశక్తితో నేర్చుకున్నదే.

కేవ్ కేడ్ ఆఫ్ లవ్ అనే ఇంగ్లీషు పద్యాల పుస్తకం 'శక్తి కార్యాలయం' వాళ్ళు ప్రచురించారు. ఏంగ్రీ పిజన్, ట్రూత్ ఫుల్ పేరట్ వంటి పిల్లల కథల పుస్తకాలు కూడా పలురకాలు ప్రచురితమయ్యాయి. ఇంకా యెన్నో కథలు, పద్యాలు, నవలలు ఇంగ్లీషులో రాసేవాడు.

ఎవరిమీదా ఆధారపడకుండా రచయితగా తను హాయిగా జీవించగలనని నిరూపించుకోడానికా అన్నట్టు 1945 లో అన్నగారి యిల్లు వదిలి కపాలీశ్వరుని గుడి దగ్గర టి. ఎ. మొదలిస్ట్రీట్ లో ఒక యిల్లు తీసుకుని వేరే వున్నాడు. అప్పుడే "టెంపో" అనే ఇంగ్లీషు పత్రిక ప్రారంభించాడు. ఎడిటర్ కె. ఆర్. రావ్ అని పెట్టుకున్నా, అప్పుడప్పుడు కొన్ని రచనలు టెంపోరావ్ పేరుతో చేసేవాడు.

మన దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చేవరకూ ఎక్కువగా ఇంగ్లీషులోనే రాసేవాడు. కాని టెంపోతో పాటే

"ఫిల్మ్" "రతి" తెలుగు "రది" తమిళం పత్రికలని కూడా నడిపేవాడు. తెలుగు కథలని అరవంలోకి అనువదింపించి ప్రచురించేవారు.

అన్ని పత్రికలూ బాగా అమ్ముడయేవి. పేరు ప్రతిష్టలు వచ్చాయి. రావు గారిని అందరిచేతా ఓహో అనిపించుకున్నాడు.

ప్రసిద్ధ రచయిత—డైరెక్టర్ గోపీచంద్, కృష్ణమూర్తి లాంటి వాళ్ళు ఫ్రెండ్స్. గోపీచంద్ గారి "ప్రియురాలు" సినిమాలో యేదో పాత్ర నటించాడు కూడా. అయితే ఆ సినిమా వెలుగులోకి రాలేదు.

1950' నాటికి కె. ఆర్. రావ్ పేరు టెంపోరావ్‌గా వాడుకలోకి వచ్చింది. తల్లిదండ్రులు, దగ్గరి బంధువులు తప్ప మిగతా అంతా టెంపోరావ్ అని పిల్చేవారు. తను కూడా పూర్తిగా టెంపోరావ్ పేరుతోనే రచనలు కొనసాగించాడు.

4

టెంపో లైఫ్‌లో అడ్వెంచర్‌తో జీవితం గమ్మత్తుగా వుండేది. ఆ గ్యాంగులో మచ్చుకి కొన్ని.

చేతిలో డబ్బుంటే జల్సాగా స్నేహితులతో ఖర్చు పెట్టేవాడు. లేనప్పుడు అందరూ కల్సి అలాగే ఉపాయంగా లేమినుంచి బయటపడేవారు.

ఒకమారు రావ్ జేబు పూర్తిగా ఖాళీ. కడుపులో చాలా ఆకలిగా వుంది. ఏం చెయ్యాలా అని ఆలోచిస్తున్న సమయంలో శ్రీ శ్రీ గారు మరొకరితో అక్కడికి వచ్చారు రా భాయ్ టిఫిన్ తిందాం, అన్నారు. నా జేబు ఖాళీ మీ దగ్గరేమైనా వుందా అని అడిగాడు.

అందరం ఒకే పడవలో ప్రయాణిస్తున్నాం. రా

టిఫిన్ తింటూ ఉపాయం ఆలోచిద్దాం—అన్నా రాయన. ముగ్గురూ మంచి ఆకలిమీదున్నారు. కడుపు నిండా టిఫిన్ తినేసరికి మూడో నాలుగో అయింది బిల్లు.

శ్రీశ్రీగారు బిల్లందుకుని దాని వెనకపక్క "ఓ మహాత్మా, ఓ మహర్షీ, ఏది సత్యం, ఏదసత్యం." అని పాట రాశారు. రావ్ అది అందుకుని యిప్పుడే వస్తా నుండండి యిక్కడే, అని బయట కెళ్ళాడు.

ఆ పక్కనే శ్రీపురంలో వున్న టంగుటూరి సూర్య కుమారి యింటికి వెళ్ళి పాట చూపించాడు. ఈ పాట మీరు పాడితే బావుంటుంది, కొనుక్కోండి అన్నాడు. ఆమె పాట చూసి వెంటనే కొంత డబ్బిచ్చింది. అది తీసుకొచ్చి శ్రీశ్రీగారి కియ్యగానే, బిల్లు చెల్లించి అంతా బయటపడ్డారు.

ఇంకొకసారి ఒక ప్రొడ్యూసర్ యేదో అడ్వర్ టైజ్ మెంట్ కి డబ్బు బాకీ. మనిషిని పంపిస్తే ఏదో సాకుతో వాళ్ళని తిప్పిపంపేసేవాడు. తనే స్వయంగా వెళ్ళేడొక సారి. పోస్టు డేటెడ్ చెక్ యిస్తాను తీసుకుంటారా? అని అడిగాడు. ఏదో ఒకటి యివ్వండి అని, ఆ చెక్కు తీసుకుని బయటపడ్డాడు. చెక్కులో వేసిన డేట్ కి పొద్దున్నే బ్యాంకి తెరిచే వేళకు వెళ్ళి కూర్చున్నాడు రావ్. తెరిచిన వెంటనే మొట్టమొదట చెక్ ప్రెజెంట్ చేశాడు.

గుమస్తా లెడ్జర్ చూసి చెక్ తిప్పెయ్యబోతూంటే, యెందుకు తిప్పేస్తున్నారని అడిగాడు. అకౌంట్ లో కొంచం డబ్బు తక్కువగా వుంది అన్నాడు గుమస్తా.

ఆ మొత్తం నేను కడతాను. చెక్ పాస్ చెయ్యండి, అని మేనేజర్ తో మాట్లాడి చెక్ కాష్ చేసుకుని బయట

పడ్డాడు. రావ్ బయటికొస్తూంటే ప్రొఫెస్సర్ కారు వచ్చి బయటాగింది. ఓ వోరనుంచుసి యేమవుతుందా అని పరికిస్తూన్న రావుకి, విసురుగా, కోపంగా, దూకుడుగా అడుగులేస్తూ బయటకెళ్ళే ప్రొఫెస్సర్ కనపడ్డాడు. పాపం నాకు చెల్లని చెక్కు యిద్దామని అనుకుని దెబ్బతిన్నాడన్నా డోసారి మా కీ కథ చెబుతూ.

ఇంకొకసారొక స్నేహితుడికి ఐదువందల రూపాయల చెక్కిచ్చి క్యాష్ చేసుకురమ్మన్నాడు. అది రాగానే మంచి పార్టీ చేసుకోవాలని ఊహాలోకంలో ఊగుతూ గాలిలో తేలుతున్నాడు. కాని ఎంతకీ స్నేహితుడు రాక పోయేసరికి గుండె దడదడ కొట్టుకోసాగింది. చాలా సేపటి తర్వాత స్నేహితుడు నవ్వుతూ వచ్చి డబ్బిచ్చి, తన కథ యిలా చెప్పాడు.

"ఈ రోజా ఈ డబ్బు నాలో సంఘర్షణ రేకెత్తించింది. ఇంత డబ్బు ఒక్క సారి చూసేసరికి కళ్ళు తిరిగాయి. నా అవసరం గుర్తొచ్చింది. ఇంట్లో ఖర్చులు. ఇది పట్టుకుని ఇక్కడికి రావడం మాని యింటికి పోదాం. ఆ తరవాత మీ కేదో సర్ది చెప్పుకోవచ్చనుకున్నాను. కాసేపు నాలో తర్జనభర్జన జరిగింది. స్నేహం కోల్పోతావని పించింది. మీ స్నేహం పోగొట్టుకోడానికి మనస్సొప్ప లేదు. అందుకే వచ్చేశాను" అన్నాడతను.

మంచిపని చేశావని అతని భుజం తట్టి పార్టీ అయ్యాక కొంత డబ్బు అతని చేతికి యిచ్చి పంపించాడు రావ్.

5

పెద్దలు ఒకుగు పెళ్ళి చేద్దామని ఎన్నో పర్యాయాలు ప్రయత్నించి విఫలురయ్యారు,

ఒకుగులో తనకు నమ్మకం లేదన్నాడు. పెళ్ళి చేసుకుంటే, మనవల్ల అవతలి వ్యక్తి ఆనందంగా వుండాలి కాని కష్టపడకూడదు, అనే మన స్తత్వ మతనిది. తనకి పెళ్ళి అవసరం లేదన్నాడు. సమాజం కోసమో, పెద్దల్ని సంతోష పెట్టడానికో పెళ్ళి చేసుకుని, కట్రాటకి కట్టబడ్డ గొడ్డులా నే జీవించలేననేవాడు. స్వేచ్ఛావిహంగంలా తిరిగాడు కొంతకాలంపాటు.

అప్పుడే సినిమాల్లో పైకొస్తూన్న ఒక తార కుటుంబంతో పరిచయం కలిగింది బొంపాలో పరిచయం చెయ్యడాని కెళ్ళినప్పుడు. ఆ తరవాత అక్కడే గడిపేవాడు ఎక్కువగా. ఇంట్లో పెళ్ళి జరుగుతే, ఊళ్ళోవాళ్ళందరిలాగే తనూ ఒక అతిథిగా ఆ తారనీ, ఆమె చెల్లెల్నీ వెంటబెట్టుకు వచ్చాడు. ఆమె చెల్లెల్ని పెళ్ళి చేసుకుందామని అనుకున్నాడు.

ఆ విషయం యింట్లో చెబితే అంతా చాలా సంతోషించారు. నువ్వో యింటివాడివాయితే చాలు, ఎవర్ని చేసుకున్నా సరే అన్నారు. కాని ఆ సంతోషం ఎక్కువ కాలం నిలవలేదు. గాలికి చెదిరిన కారుమేఘంలా అతనిలోని ఆ ఊహ చెదిరిపోయింది.

ఇద్దరికీ చెడిసింది. ఆమెపై ప్రేమ కసిగా మారింది. కలంలోంచి కదిలి ఫిలిం పత్రికలో ధారావాహిక నవలగా ప్రచురించబడింది కొంత కాలంపాటు.

ఇంటికి చేరాడు. ఆ తరవాత అనారోగ్యంతో పడుకున్నాడు. మోకాలు పట్టేసింది! తల్లిదండ్రీ, అన్నావదినలు చూపిన ఆదరాభిమానాలతో, చేసిన సేవలకి తోడుగా, ఫేమిలీ డాక్టర్ అవధాని గారి ట్రీట్‌మెంట్‌తో త్వరలోనే కోలుకున్నాడు.

కాని పత్రికా ప్రచురణకి కాలదోషం పట్టేసింది. కొంతకాలం అప్పుడు అనిష్టిటుగా పనిచేసే వై. వి. రావ్ ఒకటి రెండు నెలలు ఫలం పత్రిక తీసుకొచ్చారు, కాని యెక్కువ కాలం సాధ్యం కాక అదీ నిలిచి పోయింది.

6

వాళ్ళ అన్నగారైన సుబ్బారావుగారు 1950 లో వాలాజా రోడ్డులో వున్న ఓ ప్రింటింగ్ ప్రెస్‌ని కొని తమ్ముడ్ని చూసుకోమన్నారు. కొన్నాళ్ళపాటు వెళ్ళి చూశాడు మొదట్లో. కాని అప్పట్లో తార పరిచయంతో దానిమీద యెక్కువ శ్రద్ధ చూపలేకపోయాడు.

జబ్బుపడి లేచాక అన్నగారు ప్రెస్ చూసుకోమని మళ్ళీ చెప్పారు. ప్రెస్ వాలాజా రోడ్డు నుంచి సుంకురామ చెట్టి వీధికి మారింది అప్పటికే.

టెంపోరావ్ అందులో ప్రవేశించాడు. మా వారు, వి. యస్. ఎన్. మూర్తి మేనేజర్‌గా వుండేవారు. ప్రవేశించిన కొద్ది కాలంలోనే మేనేజింగ్ డైరెక్టర్‌గా ఉన్నత స్థానాన్ని ఆక్రమించాడు రావ్. మేనేజర్, తనూ, అల్లుడూ మావాలా కాకుండా ప్రాణమిత్రులుగా అన్నదమ్ములు లాగా ఎప్పుడూ కలిసివుండేవారు. మూర్తి గారికి టెంపోరావ్ అంటే మంచి గురి. ఆరో ప్రాణంలా చూసేవారు. ఇద్దరూ ఒకళ్ళనొకళ్ళు పండిట్‌జీ అని పిలుచుకునేవారు.

అదే కుబేరా ప్రెస్. తను ప్రవేశించాక ప్రెస్ రూపు మార్చేశాడు. పాత మెషినరీ మార్పించి, హైడల్ బర్గ్ లాంటి కొత్త మెషీన్స్ తెప్పించి మద్రాసులో వున్న

పెద్ద ప్రెస్‌లకి దీటుగా తయారుచేశాడు.

ఇంగ్లీషులో "ప్రింటిండియా" అనే పత్రికని, తెలుగులో "డిటెక్టివ్" అనే పత్రికనీ ప్రారంభించాడు. అంతవరకూ డిటెక్టివ్ సాహిత్యం వెలువడేది. కాని దానికి అంత ప్రాముఖ్యత లేదు. రచనలు కూడా గ్రాంధికంలో సాగేవి. ఇలా మాట్లాడే భాషలో రాయడం జరగలేదు. దీనికి నాంది పలికినవాడు టెంపోరావ్.

ఆరుద్రగారి ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో డిటెక్టివ్ సాహిత్యం గురించి రాసినప్పుడు ఇది ప్రస్ఫుటించారు. శిష్టసాహిత్యానికి విలువలేదనీ, సాహిత్యానికి వున్న విలువ ఈ సాహిత్యానికి లేదనీ అనేక విధాలుగా చర్చించారు డిటెక్టివ్ వెలువడిన మొదట్లో. కాలక్రమాన ఈ సాహిత్యం తన విలువను తనే పెంచుకుంది. ప్రజాదరణ లభించింది పాఠకలోకం పెరిగింది.

డిటెక్టివ్ ప్రారంభంతో ఇంగ్లీషు రచనలకి ప్రాముఖ్యత తగ్గించి, తెలుగులో రచనలు చెయ్యసాగాడు టెంపోరావ్. టెంపో పబ్లికేషన్స్ ప్రారంభించి డిటెక్టివ్ నవలల్ని ప్రప్రథమంగా పాకెట్ సైజులో ప్రచురించి ప్రజలకి అందించారు.

దక్షిణ భారతంలో పాకెట్ సైజు పుస్తక ప్రచురణ తీసుకొచ్చిన ఘనత టెంపోరావ్‌కే దక్కింది. ఆ తరవాతే యితర భాషల్లో కూడా ఆ విధంగా ప్రచురింపబడ్డాయి. టెంపోరావ్ మొట్టమొదటి డిటెక్టివ్ నవల "విందుకు వెళ్ళిన విమల."

డిటెక్టివ్ పత్రిక అరవంలో "తుప్పరియుం"గా, హిందీలో "నయా జాసూస్"గా తరువాత వెలువడింది. "ప్రింటిండియా"ని విదేశీ పత్రికల స్థాయిలో వుండేలా

తీసుకొచ్చారు. కలకత్తా ప్రింటర్స్ కాన్ఫరెన్స్‌కి వెళ్ళినప్పుడు ఈ పత్రికకి, టెంపోరావ్‌కీ మంచి గుర్తింపు వచ్చింది. ప్రముఖ పత్రికాధిపతులతో పరిచయ మేర్పడి, వారిలో ఒకరయ్యాడు. ప్రింటర్స్ డైరెక్టరీని ప్రచురించి పదిమంది చేతా ఓహో అనిపించుకున్నాడు.

సాహితీవేత్తలుగా ప్రసిద్ధి కెక్కిన రచయితలు, ఇతర కళాకారులు కూడా ఒకటి రెండు నవలలు ఈ సాహిత్యంలో రాసి తమ సామర్థ్యాన్ని పరీక్షించుకున్నారు. మరెంతోమంది రచయితలుగా రూపొంది అదే ఉపాధిగా పెట్టుకుని జీవిస్తున్నారు. ఎన్నో పుస్తక ప్రచురణాలు వెలిశాయి. ఆ సంస్థల అధిపతులు మేడలమీద మేడలు కట్టారు. కొంతమంది మీ రచనల్ని చదివి మాకూ రాయాలనే ఉత్సాహం కలిగి రచయితలయ్యాం అన్నారు.

మీ రచనలు మా కెన్నో పర్యాయాలు పరిశోధనలో ఉపయోగించాయి అన్నాడో యిన్స్పెక్టర్ టెంపోరావ్‌ని చూడడానికొచ్చి. రచించడంలో రావ్ శైలిని అనుకరించేవాళ్ళే కాకుండా పేరుని అనుకరించే వాళ్ళు కూడా వున్నారు.

ఆంధ్రా షెర్లాక్ హోమ్స్ అన్నారు అతను సృష్టించిన డిటెక్టివ్ వాలి పాత్రను. ఆకారాదులలోనే కాక మేధస్సులో కూడా విశిష్టమైన పాత్ర వాలిది. వాట్సన్‌ని మించిపోతాడు అసిస్టెంట్ గిరి. రామబంటులాంటి వాడు వాలికి.

ఎర్ల్ స్టాన్లీ గార్డనర్ — పెర్రీమాసన్ — డెల్లాస్ట్రీట్ లాగ అశ్వద్ధామ సురేఖ పాత్రలను సృష్టించాడు. పరశురామ్ పార్వతీ కూడా మరపురాని జంటే. తన పేరుతోనే

కాకుండా స్నేహితుల, బంధువుల పేర్లతో కూడా కథలూ, నవలలూ రాసేడు.

దరిద్రానికి ప్రతీకగా వుండి అసమాన మేధస్సు గల కాళిదాస్, సకలావసలందూ తాళికట్టిన భార్యకంటె ఎక్కువగా పాలుపంచుకునే అసిస్టెంట్ చంచల్ మరో జంట. లతా—లాల్ ఆకారాదుల్లో లారల్ అండ్ హార్డీ అని జ్ఞప్తికి తెచ్చే జంట. తెలివితేటలు, చురుకుదనం, లతన ఏడిపించే చిలిపితనం లాల్‌ది అయితే, డబ్బు తాపత్రయం, పిసినిగొట్టుతనం, స్థూలకాయంతో కదలలేక పని చెయ్యలేక పోయినా డబ్బు కనిపించేసరికి చటుక్కున పర్సులో పెట్టేసే స్వభావం లతది.

అడ్వకేట్ కనకరాజుతో రెండు మూడు నవలలే వచ్చినా అవి కూడ పాఠకుల అభిమానాన్ని పొందాయి. టెంపోరావ్ సృష్టించిన ప్రతి పాత్రా పాఠకుల మనస్సుల్లో చెరగని ముద్ర వేసుకునేదంటే అతిశయోక్తి కాదనుకుంటాను.

1959 వరకూ కుబేరా ప్రెస్, టెంపో పబ్లికేషన్స్, కుబేరా ఎంటర్‌ప్రైసెస్ సంస్థలని స్థాపించి శిఖరాగ్రాలకి తీసుకెళ్ళాడు. ప్రింటింగ్ ప్రెస్‌దయితే, పబ్లిషింగ్ టెంపో సంస్థది, సేల్స్ అండ్ అదర్ ఏస్పెక్ట్స కుబేరా ఎంటర్‌ప్రైజస్‌ది.

తనకింద పనిచేసేవారిని, ప్రెస్ వర్కర్లని ఆప్యాయంగా చూసేవాడు. అంతా అతన్ని ఆత్మబంధువుగా చూసేవారు తప్ప యజమానిగా చూడలేదు.

7

59 లో మావారు జలోదరంతో పోయారు. ఇంత కాలం యిద్దరం ఒకటిగా పని చేశాం. అక్కడికక్తే

అతనే అడుగడుక్కీ జ్ఞాపకం వస్తాడు. నేను పని చెయ్య లేనని, ప్రెస్ కెళ్ళడం మానేశాడు

అంతకాలం అన్నగారితో వుండేవాడు. మా వారు పోయాక మకాం మా యింటికి మార్చి మాతో వుండ సాగాడు. చివరివరకూ మా కష్టసుఖాల్లో పాలుపంచు కుంటూ జీవించాడు.

నా తండ్రి నా చిన్నతనంలోనే పోయారు. తోడ బుట్టినవాళ్ళెవరూ లేరు. అప్పటికి నాకు ఐదుగురు కొడుకులు, నలుగురు కూతుళ్ళు. పెద్దవాడికి ఎనిమిదేళ్ళు. ఆఖరి అమ్మాయి తండ్రి పోయిన ఆర్నెల్లకి పుట్టింది.

పెద్దల్లో కొందరు నువ్వు ఏదైనా సహాయం కావలిస్తే అడుగు చేస్తాం అన్నారు. మరికొందరు నోరు తెరిచి ఆ మాట అంటే బరువు బాధ్యతలు ఎక్కడ నెత్తిన పడతాయో అని బెరుకుతో గప్ చుప్ మని వూరుకున్నారు. అయినా ఎవరి కుటుంబాలు వాళ్ళకున్నాయి. ఎవరి సాయం అడగలేం.

'ఎలాగా బ్రహ్మచారిగా వుండదలిచావు. అన్న కూతురు కోసం ఎందుకంత బరువు నెత్తి నెత్తుకుంటావు? నువ్వు మాట్లాడ కూరుకుంటే, ఎవరో ఒకరు సాయం చేస్తారు. ఏ పల్లెటూళ్ళోనో వుంటారు నీకు తోచినప్పుడు నువ్వు కూడా తోచినది పంపి సాయం చెయ్య' అని సలహా యిచ్చారు మరికొందరు.

పెద్దల సలహాలను పెడచెవిని పెట్టి, దృఢ నిశ్చయంతో వచ్చి ఈ కుటుంబాన్ని లేవనెత్తే బాధ్యత చేపట్టాను. మా చిన్నబ్బాయిని, వాళ్ళ నాన్నగారున్నప్పుడే, పుట్టగానే, నేను వీడ్ని పెంచుకుంటానన్నాడు. ఆయన సరే అనగానే, వాడు మా దగ్గరే వున్నా, వాడి

ఆలనాపాలనా తనే చూసుకునేవాడు.

రామకృష్ణ, సుజాత, అరుణ అని పెద్దపిల్లలకి వాళ్ళ నాన్నగారు స్కూల్లో వేసేప్పుడు పేర్లు పెట్టేసు, మాకు చిన్నప్పుడు నామకరణం చేసే ఆనవాయితీ లేకపోడం వలన. ఆఖరి ముగ్గురుకీ ఆయన లేకపోవడంతో వెంపో రావ్ పెట్టేడు పేర్లు. మూడో అమ్మాయికి పద్మ అని పేరు పెట్టాడు.

చిన్నతనంలోనే రమణాశ్రమం వెళ్ళాడు. రమణ మహర్షి, శివానంద రామదాస్, అరబిందోల ఫిలాసఫీలని చదివాడు. అందరిలోకీ అరబిందో ఫిలాసఫీ అతన్ని అమితంగా ఆకర్షించింది.

తరచుగా ఆశ్రమానికి, అంటే ఏడాదికి నాలుగు సార్లు వెళ్తూండేవాడు. అందుకే తను పెంచుకున్న కొడుక్కి అరవింద్ అని పేరు పెట్టాడు. మా ఆఖరి అమ్మాయిని కూడా తన పెంపుడు కూతురనేవాడు, దాని పేరు పాండిచేరీ మదర్ పేరు, మీరా.

అరవింద్‌ని తన పక్కనే పడుకోబెట్టుకుని, నిరంతరం తనతోనే వుంచుకుని, తన ఆరో ప్రాణంగా చూసుకునేవాడు. రచయితలకి ఎమోషన్స్ ఎక్కువ. సున్నిత హృదయం వాళ్ళది అని చెప్పేవాడు. చిన్నపిల్లల్నిద్దర్నీ ఎవరూ ఏమీ అనకూడదు. ఏడిపించకూడదు. వాళ్ళకేదైనా అనారోగ్యం వస్తే తనకు వచ్చిన కంటే ఎక్కువగా బాధపడేవాడు. వాళ్ళు మళ్ళీ ఆరోగ్యంగా తిరగగల్గేవరకూ తిండీ నిద్రా లేకుండా వాళ్ళ మంచం పక్కనే కూర్చునేవాడు.

పిల్లల విషయంలో కూడా కొన్ని అభిప్రాయాలుండేవి. ఈనాడు చిన్నపిల్లల్ని మాటలు వచ్చీరాగానే

స్కూల్లో వేసేస్తున్నారు. వాళ్ళు స్కూలు కెళ్ళడానికి ఏడుస్తూంటే బలవంతంగా పంపే తల్లుల్ని చూసి చాలా బాధపడేవాడు. వాళ్ళ చదువుకోసం కంటె యింట్లో వాళ్ళ పెద్ద పనుల్చెయ్యడానికి పంపుతారు వాళ్ళని స్కూలుకి. తల్లి ఒళ్ళో పడుకుని పాలు తాగి, ఆడే పాడే వయస్సులో వాళ్ళనలా కట్టడి చేసి, బాధపెట్టడం అన్యాయమనేవాడు. వాళ్ళంతట వాళ్ళు చదువు విలువ తెలుసుకుని స్కూలుకెళ్ళి చదువుకోవాలి. ఆ వయస్సులో వాళ్ళకి స్వేచ్ఛ లేకపోతే యింకెప్పుడుంటుంది అనేవాడు.

ఒకమారు మీరాని స్కూల్లో ఒక మాస్టర్ కొట్టారు. వెంటనే అది విని రుద్రరూపం దాల్చాడు. దాన్ని తీసుకుని స్కూలు కెళ్ళాడు దండయాత్రకి. ఆ హెడ్ మాస్టర్ మా బంధువు. ఆయన ఎదురొచ్చి, సారీ చెప్పి ఇటుపైన నేను చూసుకుంటాను ఎవరూ కొట్టకుండా అని హామీ యిచ్చాక కాని శాంతించలేదు.

చిన్నపిల్లల్ని తనెప్పుడూ కొట్టలేదు. ఎవర్నీ కొట్టనివ్వలేదు. పెద్దపిల్లల్ని తప్పు చేసినప్పుడు రెండు మూడు దెబ్బలు వేసినా, తరవాత పిల్చి, వాళ్ళు చేసిన తప్పు విడమర్చి చెప్పి అలా చేసి తనకు కోపం తెప్పించకూడదు, అని బోధించేవాడు. వాళ్ళని కొట్టవలసి వచ్చినందుకు ఆ రోజంతా చాలా బాధపడేవాడు.

పిల్లల విషయంలో మా యిద్దరి మధ్యా వాగ్వివాదాలు జరిగేవి. నాకు కోపం వస్తే ఒకటి రెండు రోజులు మాట్లాడకుండా వుండేదాన్ని. అటువంటప్పుడు నన్ను పిలిచి చిన్న చిన్న విషయాల కిలా కోపగించుకోకూడదు, పిల్లలు మనకి ఆనందాన్ని యివ్వడానికి కారకులు కావాలి.

కాని మనల్ని శత్రువులు చెయ్యడానికి కాదు, అని చెప్పేవాడు.

మోహనరావ్ కి చిన్నప్పటినుంచీ నేనంటే అభిమానమే. స్కూలు నుంచి వచ్చేప్పుడు, వెళ్ళేప్పుడు ఎక్కడేనా కనిపిస్తే, వెంటనే కారాపి ఎక్కమనేవాడు. నన్ను దిగవలసిన చోట దింపి వెళ్ళిపోయేవాడు.

ఒకసారి నా చిన్నతనంలో మా పిల్లలందర్నీ ఎగ్జిబిషన్ కి పంపింది మా పిన్ని రావ్ ని తోడిచ్చి. ఒకచోట ఒక చిన్న లెదర్ పర్స్ చూశాను. నాకు చాలా నచ్చింది. ఒకమారు పట్టుకుని చూసి ధర అడిగి వదిలేశాను.

కాస్సేపు అయ్యాక ఒక పేకట్ నా చేతిలో పెట్టాడు రావ్. అది నేనంతకు ముందు చూసి వదిలేసిన లెదర్ పర్స్. ఇప్పుడెందుకు అని మాటవరస కన్నా నే కాని నాకు చాలా సంతోషమేసింది. నేను కావాలనుకున్నది నే నడక్కుండా నా చేతిలో కొచ్చింది. నాకెవర్ని అడిగే అలవాటు లేదు చిన్నప్పటి నుంచీ. అమ్మని కూడా అడగలేదెప్పుడూ. ఆ పర్స్ నే నింకా దాచుకున్నాను.

మెట్రిక్ పరీక్ష పాసయితే వాచీ కొనిస్తానని అమ్మ ఆశ పెట్టింది అందికదా అని అమ్మని ఒకమారు అడిగాను తెగించి. ఏవిటడుగుతున్నావ్ మీ అమ్మని, అని అడిగాడు రావ్. చెప్పాను. ఇంక అమ్మని అడక్కు. నే నిస్తాను అన్నాడు. నాకు వాచీ కొనిచ్చాడు. నాకే కాదు, తన చెల్లెళ్ళకి, అన్నయ్యల పిల్లలకి, అలా చేతిలో డబ్బుంటే యేదో ఒకటి కొనియిచ్చేస్తూండేవాడు.

మా వారు పోయాక నేను ప్రయివేటుగా పైకి

చదువుదామనుకున్నాను. అది అంతమంది పిల్లలతో సాధ్యం కాదనిపించింది. టైప్, షార్ట్‌హాండ్ నేర్చుకుందామనుకున్నాను. ఆ రోజుల్లో ఆడవాళ్ళు ఆఫీసుల్లో పనిచెయ్యడమే తక్కువ. చేసినా టైపిస్టులుగానూ, టెలిఫోన్ ఆపరేటర్లుగానూ వుండేవారు. వాళ్ళని కూడా పనిచేసే మగవారు ఎలా చూస్తారో చెప్పాడు.

నువ్వెక్కడికీ వెళ్ళి పని చెయ్యక్కర్లేదు. నా దగ్గరే చెయ్యి. ఆఫీసుకి వెళ్ళినట్లు పొద్దున్నుంచీ సాయంత్రం వరకూ చెయ్యి. అన్నాడు.

అప్పట్లో టెంపోరావ్ భారత్ బుక్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్ అనే కంపెనీ స్థాపించాడు. ఆఫీసు యింట్లోనే వుండేది. వివిధ సంస్థల నుంచి పుస్తకాలు, అనేక పద్ధతులమీద డిస్ట్రిబ్యూషన్‌కి తీసుకుని, మన దేశంలో అనేక ప్రదేశాలకి పంపేవాళ్ళం. పుస్తకాలు బర్మా, మలేసియా వంటి దేశాలకి, వార్ ఫ్రంట్‌కు కూడా పోయేవి. దానికి ప్రొప్రయిట్రెక్స్‌గా నా పేరుంచాడు. తను మేనేజింగ్ డైరక్టరు.

అప్పట్లో నాకేం తెలీదు. చెక్కు బుక్కుమీద యెక్కడ సంతకం పెట్టమంటే అక్కడ పెట్టేదాన్ని. తను కథలు, నవలలూ డిక్టేట్ చేస్తే రాసేదాన్ని. ఆ తరవాత ఆఫీసు పని, బాంకి పనులు అన్నీ నేర్పి నన్నొక మనిషిగా రూపొందించాడు.

పనులయ్యాక పిల్లల్ని తీసుకుని బీచ్‌కి, డ్రైవ్‌కి వెళ్ళేవాళ్ళం.

ఆదివారాలు గిండీ రేసెస్‌కి వెళ్ళేవాడు డి. వి. రామారావుగారితో. కొంత మొత్తం పోగొట్టుకున్నాక తనకే అనిపించింది, రేసెస్‌లో తను పోగొట్టుకున్న

మొత్తం ఇంకో విధంగా వుపయోగిస్తే బావుండేదని. ఆ తరవాత రేసెస్‌కి వెళ్ళడం మానేశాడు.

8

రాసేప్పుడు టెంపోరావ్ కసలు టైమ్ తెలిసేదికాదు. ఆకలి నిద్ర అసలుండేవి కావు. రాయడం మొదలుపెడితే అది అలా ప్రవాహంలా సాగిపోతూ వుండాలి. మధ్యలో ఆగితే కథా సంవిధానం దెబ్బతింటుందనేవాడు సోషల్ అయినా, డిటెక్టివ్ అయినా రాసేప్పుడు ఆ పాత్రలలో లీనమయిపోయేవాడు.

అసలు భోజనప్రియుడైన టెంపోరావ్ రాసే టైంలో తిండి సరిగ్గా తినకుండా వుంటే బాధగా వుండేది. తన కిష్టమైన మావిడికాయ పప్పు. తెలగపిండి కూరల్లాంటివి చేసినా వాటి రుచిని అనుభవించలేక పోయేవాడు. కథకి ప్రాణం పొయ్యాలంటే అంత నిష్ఠతో కూర్చోవాలనే వాడు. పాత్రలలో లీనమయి సకల బాధలు, ఉద్రేకాలు అనుభవిస్తూ అప్పుడప్పుడు వాటితో పాటు ఏడ్వడం కూడా జరిగేది.

ఎప్పుడూ ఏడ్చి ఎరగని మనిషి ఆ సమయంలో అలా కళ్ళమ్మట నీళ్ళు కారుస్తూవుంటే ఆశ్చర్యంగా వుండేది. టెంపోరావ్‌కి ఏడ్చేవాళ్ళంటే నచ్చేది కాదు. నా కసహ్యం. నేను చూసి భరించలేను అనేవాడు. తల్లి పోయినప్పుడు, మా వారు పోయినప్పుడు మాత్రం అతని కళ్ళమ్మట నీళ్ళు కారడం చూశాం.

పరశురామ్ కథలు రాసేప్పుడు కృష్ణయ్య వంటలు రాస్తూంటే నోరూరేదో, ఆకలేసేదో, వెంటనే అన్నం పెట్టమనేవాడు. భోజనంలోని రుచిని ఆస్వాదించకుండానే, ఏదో అయిందనిపించి మళ్ళీ రాయడంలో

నిమగ్నుడయేవాడు. అప్పుడప్పుడు ఆ ఉద్వేగం జ్వరం వచ్చినట్టుంటుంది. అసలు జ్వరం వస్తే బావుంటుంది, అప్పుడు మంచి మంచి ఆలోచనలొస్తాయి అనేవాడు.

మొదట్లో మా పింతండ్రిగారింట్లో వున్నప్పుడు మా పెద్ద తమ్ముడు గోపాల్ రాస్తూండేవాడు. తను కాలేజీ చదువుల కళ్యాక సూర్యం అనే పత్రాన్ని నడిర్చేడు. సూర్యం తను డిక్టేట్ చేసే స్పీడ్‌కి రాయలేకపోయేసరికి, టెలిఫంకెన్ టేప్ రికార్డర్ కొని అందులో రికార్డు చేసి వుంచుతే తరవాత సూర్యం దాన్ని రాసి ప్రెస్‌కిచ్చే వాడు. కుబేరా ప్రెస్‌లో వున్నప్పుడిలాగే జరిగేది.

పగలు ప్రెస్, ఆఫీసుల పనితో తీరికలేక రాయడం జరిగేది కాదు. అంచేత రాత్రిళ్ళు కథని టేప్ రికార్డర్లో రికార్డు చేసేవాడు. మా యింటికి వచ్చాక తను డిక్టేట్ చేస్తే నేను రాసేదాన్ని. కాని రాత్రిళ్ళు నిద్రకి ఆగలేక పోయేదాన్ని ఆ టైమ్‌లో తను రాసుకునేవాడు.

ఒక చేత్తో సిగరెట్ వెలుగుతూంటే రెండో చేత్తో రాసేవాడు. సిగరెట్ అవగానే ఏష్ ట్రేలో పడేసి మరో సిగరెట్ వెలిగించడం ఆటోమేటిక్‌గా జరిగి పోయేది. అప్పుడప్పుడు హాట్ డ్రింక్ తోడయేది. డ్రింక్ తాగుతూ సిగరెట్ కాలుస్తూ కథ రాస్తూంటే ఎన్నో పర్యాయాలు కాలే సిగరెట్ ఒళ్ళోను, పక్కమీద పడి బట్టలంటుకున్నాయి.

ఓసారి చొక్కాలో పడి చురుక్కుమనేసరికి చూసు కున్నాడు. చొక్కా బనియన్ కాలుతున్నాయి. ఏవి టయ్యా ఈ పని అంటే, యేం చెయ్యను తెలీలేదు అన్నాడు.

1950-60 మధ్య టెంపోరావ్ రేడియోకి యెన్నో

నాటకాలు రాశాడు. వాటిలో కనిపించని మనిషి, అర్ధ రాత్రి, వంటింటి కుందేలు నాటకాలు బాగా ప్రసిద్ధికెక్కాయి.

కనిపించని మనిషి నాటకంలో డిటెక్టివ్ వాలిగా ప్రసిద్ధ నటులు జగ్గయ్య నటించారు. శ్రీమతి జానకి కూడా అందులో నటించారు. అందులో ఒక పాత్రచేత తన శ్రీష్టమైన తెలగపిండి కూర గురించి చెప్పిస్తే, జానకి ఆ కూర టెంపోరావ్ ఇష్టమని తెలిసి, తను స్వయంగా వండి పంపించారు.

అర్ధరాత్రి నాటకం అనేక భాషల్లోకి తర్జుమా అయి దేశంలోని వివిధ కేంద్రాలనుంచి, అమృత్ సర్, లూధియానా, జలంధర్ మొదలగు ప్రదేశాలు, మళ్ళీ మళ్ళీ ప్రసారమయింది.

స్వాతంత్ర్యం వచ్చాక రచనల్ని మాతృభాషలో సాగించినా, ఇంగ్లీషు కథల్ని రాసి కేరవాన్, ఆడమ్ అండ్ ఈవ్, సండే స్టాండర్డ్ వంటి పత్రికలకి పంపే వాడు. ప్రసిద్ధికెక్కిన క్రిస్టియన్ కిలర్ కథని ఇంగ్లీషులో పెన్ నేమ్‌తో రాశాడు.

ఇంచుమించు 1970 వరకూ డి. బి. డి. చాలా ఉచ్ఛస్థితిలో నడిచింది. ఆ తరవాత వ్యాపారం దెబ్బతింది. కారణాలేవైనా కావచ్చు. కారు పోయింది. అప్పులెక్కువయ్యాయి. ఇంట్లో ఒక్కొక్క రోజు గడవడం కష్టమయ్యేది అయినా ధైర్యంగా పరిస్థితుల నెదుర్కొన్నాడు టెంపోరావ్.

దేవుడిదగ్గ రెప్పుడూ దీపం వెలిగించలేదు. గుడికి వెళ్ళ లేదు. అయితే నాస్తికుడు కాడు. దేవుడంతటా వున్నాడు. మనస్ఫూర్తిగా ఉన్నచోటు నుంచే భగవం

తుని ప్రార్థిస్తే చాలనే తత్వం అతనిది. రోజూ యేదో ఒక సమయంలో శ్రీ అరవిందో, మదర్ ఫోటోల ముందు కూర్చుని మెడిటేషన్ చేసేవాడు. ఎల్లప్పుడూ ఓం ఆనందమయీ, చైతన్యమయీ, సత్యమయీ పరమే అని అనుకునేవాడు.

అతని నమ్మకం వమ్ము కాలేదు. క్లిష్ట పరిస్థితుల్లో ఏదో విధంగా సహాయం లభించేది. ఏదీ లేకపోతే ఒక కథ రాసి విజయబాపినీడు గారికో మరెవరికో పంపిస్తే ఆరోజు ఖర్చుకి సరిపోయేది.

నాకు జబ్బుచేసి ప్రాణాపాయ స్థితిలో వుంటే ఆహారం నిద్ర మాని హాస్పిటల్స్ చుట్టూ తిరిగి రక్తం, మందులూ అన్నీ సమకూర్చాడు. నేను మళ్ళీ తిరిగి యింటికి వచ్చేవరకూ మనిషికి స్థిమితం లేకుండా పోయింది.

బ్రహ్మచారి. తన అన్నగారింట్లో వుండి వుంటే చిన్నాన్న కూర్చున్న చోటినుంచి కదలకుండా రాజులా జీవించి వుండేవాడు. కాని అవన్నీ కాదని మా బరువు బాధ్యతలని చేపట్టినందుకు, మాతోపాటు కష్టనష్టాల నోర్చి మేము తిన్నదే తిని కొసవరకూ సాగాడు.

మా పెద్దవాడు మైలాపూర్‌లో వుండి ఉద్యోగానికి కోట్టూరు వెళ్ళడం కష్టంగా వుంటోందని విల్లివాకంలో కాపురం పెట్టాడు భార్యా, పిల్లలతో. కాని మా అందరితో కలిసి వుండి, వేరుగా వుండడం నచ్చక, టెంపో రావ్ అంతదూరం వస్తాడో రాడో అనే సంశయంతో, మెల్లిగా టెంపోరావ్‌ని, "మీరు కూడా అక్కడికి వచ్చేస్తే అందర కలిసి వుండొచ్చు" నని అడిగాడు. వెంటనే, "ఇల్లు చూడు, వుందాం" అన్న సమాధానం వినగానే చాలా సంతోషమయింది.

మైలాపూర్‌లో వున్నా, విల్లివాకంలో వున్నా తన దినచర్యల్లో మార్పులేదు. తన రచనలు కావల్సిన పబ్లిషర్స్ అక్కడికే వచ్చి డబ్బిచ్చి రాయించుకునేవారు. ఎప్పుడూ ఎక్కడికీ వెళ్ళే అలవాటు లేదు. రోజూ ఒక మారు ప్రొద్దుటో, సాయంత్రమో నడిచి వచ్చేవాడు. చల్లగాలిలో. వేళపట్టున కాఫీ—టిఫిన్, భోజనం, మూడ్ వచ్చినప్పుడు రాసుకోడం. సిగరెట్లూ, అప్పుడప్పుడు హాట్ డ్రింక్స్. ఇవే అతనికి ముఖ్యమైనవి.

కొత్తగా పబ్లిషింగ్ పెట్టుకున్నవాళ్ళు మీ ఒక నవల మాకివ్వాలి. మొదట మీ నవల వెయ్యాలి, ఎక్కువిచ్చుకోలేను అంటే "డబ్బు చూడందే నాకు మూడ్ రాదు. నువ్వెంత ఇవ్వదల్చావో అంతే ఇయ్యి" అనేవాడు వాళ్ళతో. ఇచ్చింది పుచ్చుకుని, వాళ్ళకి నవల రాసిచ్చేవాడు. డ్రింక్, సిగరెట్, భోజనం వుంటే ఇంకెందుకు కావాలి డబ్బు అనేవాడు.

9

టెంపోరావ్ అభిమానుల్లో కొందరు మా కుటుంబ సభ్యులుగా కలిసిపోయారు. వక్కంతం సూర్యనారాయణరావు (వి.యస్. రావ్), పుంగనూర్ వాస్తవ్యుడు సత్యం, నీలారాజ్, శారద ముఖ్యులు.

వి. యస్. రావ్ తరచు మా యింటికి వచ్చేవాడు. టెంపోరావ్ రాకుండా పెళ్ళి చేసుకోననీ, తనకి ఎప్పుడు వీలుంటుందో రాస్తే అప్పుడే ముహూర్తం పెట్టేస్తాననీ రాశాడు. స్వంత అక్కచెల్లెళ్ళ యిళ్ళల్లో పెళ్ళిళ్ళకు కూడా వెళ్ళని టెంపోరావ్‌కి ఈ అభిమాని పెళ్ళికి వెళ్ళక తప్పలేదు.

సత్యం కూడా మొదట టెంపోరావ్ అభిమానిగా

అసుగు పెట్టేసా, తరవాత మా కుటుంబంలో ఒకడుగా అయిపోయేడు. మా కష్టసుఖాలలో పాలు పంచుకునే వాడు. వీళ్ళిద్దరూ నన్ను అక్కా అని పిలుస్తారు.

1974 లో ఒక అభిమాన సంఘం వీళ్ళ ఆధ్వర్యంలో పుంగనూరులో మేళతాళాలతో ఘనంగా సన్మానించి "డిటెక్టివ్ సాహిత్య పితామహ" అని బిరుదు ప్రదానం చేసింది. ప్రఖ్యాత కవి శ్రీశ్రీ ఆధ్వర్యాన జరిగిన ఈ సన్మాన సభలో శ్రీ ధనికొండ చేతులమీదుగా బిరుదు ప్రదానం జరిగింది. పలువురు అభిమానుల ప్రశంసలతో సావనీర్ కూడా విడుదల చేశారు.

మీతో నిరంతరంగా వుండడానికి సుభద్రగారి పిల్లలెంత అదృష్టవంతులో అంది నీలారాజ్. నువ్వు కూడా నా పిల్లల్లో ఒకతెవి కావచ్చు, అన్నాను. అప్పట్నించీ నన్ను అమ్మా అని పిల్చేది. మద్రాసు వచ్చినప్పుడు మా యింటికి వచ్చి ఎక్కువ సమయం గడిపేది.

రచయిత్రి లత మద్రాసు వచ్చినప్పుడు మా యింటికొస్తూండేవారు. "అప్పుడప్పుడు యేదేనా పుస్తకం చదవాలనిపిస్తే మీ పుస్తకం తెప్పించుకుంటాను" అనేదామె.

మిమ్మల్ని చూస్తే నాకు జెలసీ అన్నారు సంజీవరెడ్డి. అదేవిటండీ అని ఆశ్చర్యపోతే, మా ఆవిడ తలగడకిందంతా మీ పుస్తకాలే. ఎప్పుడు మాట్లాడదామని పిల్చినా ఇదిగో వస్తున్నా, అయిపోయిందంటుంది కాని రాదే, అన్నారుట.

మీ పుస్తకాలు చదవకుండా మేం పెద్దవాళ్ళ
డయ్యాం, అని కొందరంటే, కాలేజీ రోజుల్లో
స్తకాలే చదివేవాళ్ళం అనేవా రింకొందరు.

మా పిల్లలు అక్షరాలు కూడి చదవడం వచ్చినప్పటి నుంచీ రావ్ పుస్తకం రాస్తూంటే చదివేసేవారు. మద్రాసు వచ్చే మా చుట్టాలు, స్నేహితులు ఎక్కడెక్కడి నుందో టెంపోరావ్ ని చూడ్డానికి, లేకపోతే చూపించడానికి వస్తూండేవారు.

విల్లివాకం కొరట్టూరు వచ్చాక ఎక్కువగా అభిమానుల మధ్య మెలగుతూ వచ్చేడు. ఇక్కడ తెలుగు వాళ్ళ సంఖ్య ఎక్కువ. కథలు రాసే టెంపోరావ్ గారేనా ఈయన, ఇక్కడే వున్నారా, అంటూ చూడ్డానికి వచ్చేవారు. పదో క్లాసు చదివే పాపాయి నుంచి' రిటైరయిపోయిన తాతయ్యల వరకూ వుండేవారు ఆ వచ్చేవాళ్ళు.

ఒకమ్మాయికి పెళ్ళయినట్లు కలొచ్చింది. తదుపరి టెంపోరావ్ ఫోటో ఏదో పుస్తకంపై చూసి తనని కలలో వివాహమాడిన వ్యక్తిగా గుర్తించి, చాలా కాలం తరవాత తమ్ముడికి చెప్పింది. ఆ తమ్ముడు అడ్రసు తెలుసుకుని వుత్తరం రాశాడు. మేమంతా 'వయస్సేం మించిపోలేదు. ఇప్పుడైతేనేం ఆ అమ్మాయి కలని పండించు' అన్నాం.

నేను బ్రహ్మచారిగానే జీవించదలిచాను. దాని కింక మార్పులేదు, నన్నిలాగే వుండనీండి, నా మీద యెటువంటి ఆశలూ పెంచుకోవద్దని, వాళ్ళకి ఉత్తరం రాశాడు.

సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణగారి కూతురు కస్తూరి రుక్మిణమ్మగారు వాళ్ళ నాన్నగారిని చూడడానికి వెళ్ళేప్పుడు దారిలో మా యింటిదగ్గర ఆగి పుస్తకాలు పట్టు వారు. పుస్తకం ప్రారంభిస్తే చివరవరకూ వ

కష్టం అనేవారావిడ. ఎవరేం చెప్పినా నిండుగా హాయిగా నవ్వేసేవారు. ఏది ఏమయినా వీటివల్ల ప్రజల్లో చదవాలనే ఉత్సాహం పెరిగింది. అదే కావల్సింది అనేవాడు.

సన్మానం జరిగినప్పుడు ప్రచురించిన సావనీర్ లో అభిమానులు టెంపోరావ్ పై తమకున్న అభిమానాన్ని అనేక విధాల వెదల్లారు.

వి. యస్సాన్స్వ్ టెంపోరావ్ నవలల్లో రాసిన సుభాషితాలని యేరి కూర్చి వివరించారు. రాజసువ్వార్, రామన్, రాజ్ బాబు, లలితా పీటర్స్, మురళీధర్, సూర్యకాంతం ఎస్. బి. గార్లు అభిమానంతో తమ సందేశాలను పంపించారు. శ్రీమతి సూర్యగారో ప్రత్యేక బహుమతి కూడా యిచ్చారు ఆ సంవత్సరం పుట్టిన రోజుకి.

విశాఖపట్నం, కాకినాడ, నాగార్జునసాగర్ వంటి ప్రదేశాల నుంచి మీకు సన్మానం చేస్తామంటూ ఆహ్వానించారు. ఇప్పుడు కాదు, నేను చెప్తాను ఎప్పుడో అనేవాడు కాని. ప్రయాణాల్లో వుండే అనాసక్తత అతన్ని అవరోధించేది.

వయసు అవుతూన్న కొద్దీ రాయని వేళల్లో, మనవలతో ఆడుకోడం, టి. వి. ప్రోగ్రాం చూడడం ఇవే తన కాలక్షేపాలు. మా పెద్దబ్బాయి కొడుకు విష్ణువమూర్ ని కూడా తిప్పుతుని, చాక్లేట్లు బిస్కట్లు కొంటూండేవాడు. వాడిని అందరూ విష్ణు అని పిలిస్తే తను మాత్రం బాబా అని పిల్చేవాడు.

10

డిటెక్టివ్ సాహిత్య పితామహ అని బిరుదు పొందినా, సాంఘిక నవలలు కూడా రాశాడు టెంపో రావ్. "నాలో ఏముంది, ఒక నాటి అపరాధం, పునర్జన్మ" కొన్ని మచ్చుకి.

"నాలో ఏముంది" తను రాసిన నవల లన్నింటిలోకీ ఆణిముత్యం అనవచ్చు. దాన్ని అందరు మెచ్చుకుంటూంటే వచ్చిన ఆనందం కంటె, మా అన్నయ్యగారు కౌగలించుకుని, "చాలా మంచి నవల రాశావు, అయామ్ ప్రౌడాఫ్ యూ," అన్నప్పుడొచ్చిన ఆనందం మిన్న అన్నాడు. ఆయన తన పిల్లల్ని, మీలో ఎవరేనా ఒకళ్ళు టెంపో రావ్‌లా రాయడం నేర్చుకుని రచయిత అవండి, అన్నప్పుడు కూడా అలాగే ఆనందించాడు.

అన్నగారి స్నేహితుడు, సుబ్రమణ్యంగారు, హిగిన్ బాదమ్స్‌లో పని చేసేవారు. ఆయనొచ్చి ఏవిటూ కథ అంత సాగుతున్నారు అని అడిగాడు. ఆయనకి కథ నంతా ఇంగ్లీషులో చెబుతూంటే ఆయన నిజంగా మంచి కథ, చాలా బావుంది, అని మెచ్చుకున్నారు. "నాలో ఏముంది" నాలుగు ఎడిషన్స్ ముద్రించారు.

ఒక నాటి అపరాధం నవలలో ఒకమ్మాయి కన్యగా వున్నప్పుడే మోసగించబడి కొడుకుని కంటుంది. ఆ బిడ్డని తమ బిడ్డగా తల్లిదండ్రులు పెంచి, ఆమెకి మళ్ళీ పెళ్ళి చేస్తారు. ఆ తరవాత ఒక సందర్భంలో నిజం భర్తకి తెలిసినప్పుడు ఆమె ఒణికిపోతుంది. పిల్లవాడు మనదగ్గరే పెరుగుతాడు. అని భర్త అన్నప్పుడు ఆనందిస్తుంది.

ఒక సినిమావాళ్ళు కథ కావాలన్నప్పుడు ఈ కథ చెబితే కథ బావుంది కాని, ఎండింగ్ ఏంటీ సెంటి

మెంట్ గా వుంచస్నారు. కాని తరవాత్తరవాత అటు వంటి సబ్జక్ట్సు చాలా వచ్చాయి.

ఆధునిక స్త్రీ ఎలా వుండాల నేది "నాలో ఏముంది" లోని మీరా పాత్ర ద్వారా తెలియపర్చాడు టెంపో రావ్. "పునర్జన్మ" నవలలో పైకి పాత చింతకాయ పచ్చడి పతివ్రతల కథలా కనిపించినా, ప్రేమతో జయించ లేనిది లేదని నిరూపించాడు.

"అరచేతిలో స్వర్గం"లో స్నేహంలో వుండే మంచి దనాన్ని చూపించి, తియ్యటి స్నేహం ద్వారా స్నేహి తుడ్ని మార్చిన సత్యనారాయణ పాత్ర మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తుంది. బందిపోటు ప్రతాప్ లో మనిషిలోని కసి కక్ష వీరత్వం కనిపిస్తుంది.

"తొలిచూపు ప్రణయం"లో కోటీశ్వరుడు కూతురు సామాన్య గుమస్తాని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకోవాలను కుంటుంది. అక్కడ నువ్వు ఇముడలేవు నీకు సుఖం వుండదు. కావాలంటే ఒక ఆర్నెల్లు ప్రయత్నించి రా అంటాడు తండ్రి. ప్రేమించే భర్త ఆత్మీయుడుగా చూసుకునే అత్త గారి సమక్షంలో కూడా ఆమె పడే పాట్లు అతి సహ జంగా చిత్రించాడు రావ్.

ఇలా ఒక్కొక్క నవల ఒక్కొక్క తరహాలో ప్రేమ, సామాజిక దృక్పధాలను మిళాయించి అధు నాతన సమాజానికి కూడా సరిపోయేటట్లుగా వుండే వా నవలలు.

టెంపోరావ్ మొట్టమొదటి సోషల్ నవల మేలు కొలుపు ఇంగ్లీషులో టెంపో పత్రికలో ప్రచురింపబడిన వాయేజ్ త్రూ వామ్బ్లడ్ కి తర్జుమా. మొదటి డిటె క్టివ్ నవల "విందుకు వెళ్ళిన విమల", ఆఖరి నవల

"రోజా" అపరాధ పరిశోధన సప్లిమెంట్ ఆగస్టు సంచికలో వెలువడింది.

1965 లో 'అపరాధ పరిశోధన' ప్రారంభించినప్పటి నుండి దానికి గౌరవ సంపాదకులుగా వుంటూ వందలాది కథలు, నవలలు వ్రాశారు.

'రోజా' నవలికని జూన్ 27 పొద్దున్న పూర్తిచేసి క్రాంతి ప్రెస్‌కి పంపించాడు. అమ్మనీ టెంపోరావ్‌ని చూడాలని వచ్చిన మీరా ఆ రోజు ప్రయాణమవుతూంటే బస్టాండ్ వరకూ వెళ్ళి సాగనంపాడు. నవల రాయడం పూర్తవగానే ఒక క్వార్టర్ బాటిల్ విస్కీ తీసుకుని విశ్రాంతిగా పడుకోడం అలవాటయింది చివరి రోజుల్లో. అదే ప్రకారం ఆ రోజు తీసుకుని పడుకున్నాడు.

జూలై ఒకటవ తేదీనుంచి జబ్బు ప్రారంభమయింది. మొదటిరోజు గుండెల్లో మంటగా ప్రారంభమాయి, మర్నాటికి ఆయాసంగా మారింది. ఫామిలీ డాక్టర్ నాగరాజన్ వచ్చి డెరిఫిన్ ఇంజక్షన్స్, ఇతర మందులూ యిచ్చారు. అప్పటికి నయమనిపించి రాత్రి మళ్ళీ వచ్చింది.

మర్నాడు డాక్టర్ మళ్ళీ పరీక్ష జరిపి వున్నవిషయం చెప్పారు. హృద్రోగం అన్నారు. నాగరాజన్ పేషెంట్స్‌ని అతి జాగ్రత్తగా ట్రీట్ చేస్తారు. టెంపో రావ్‌ని ఒక పేషెంట్ గా కాక, బంధువుగా, స్నేహితుడిగా చూస్తూ ట్రీట్‌మెంట్ యిచ్చారు. జబ్బు కొంచెం తగ్గుముఖం పట్టినట్టనిపించింది.

జూలై 2వ తేదీ రాత్రినుంచీ సిగరెట్ ముట్టుకోలేదు. డ్రింక్ కూడా లేదు. ఇంక జీవితంలో సిగరెట్లు కాల్చవని

ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. డాక్టర్ పెర్మిషనిస్తే డ్రింక్ తీసుకుంటానన్నాడు, బాగా తగ్గాక.

వారం రోజులయింది. ఆయాసం తగ్గినా ఏదో ఒక బాధ. నోటిపూత, అతినీర్సం. ఇంక ఈ నీర్సం తగ్గుతుందా అనే సందేహం పుట్టింది రావుకి.

1979 లో డాక్టర్ ముద్దుకృష్ణా రెడ్డి డబుల్ హెర్నియా ఆపరేట్ చేశారు. ఆ తరువాత సిస్ట్ ఆపరేషన్, క్రానిక్ బ్రాంకైటిస్‌కి ట్రీట్‌మెంట్ ఇచ్చారు. ఆయన దగ్గర కెళితే తొందరగా తగ్గుతుందేమో అన్నాడు. పదిరోజుల తర్వాత మళ్ళీ ఆయాసం ఒక రెండు గంటల పాటు వచ్చింది. నాగరాజన్ వచ్చి ఇంజక్షన్ యిచ్చి వెళ్ళారు. కొంచెం తగ్గింది.

ముద్దుకృష్ణారెడ్డి గారితో అపాయింట్‌మెంట్ ఫిక్స్ చేసాను. మా తమ్ముడు పురూరవస్ (సుబ్బారావుగారి మూడో అబ్బాయి) భార్య ఉష కారు తీసుకువచ్చారు. మా పెద్దమ్మాయి సుజాత కూడా వచ్చింది వాళ్ళతో. రెడ్డిగారి నర్సింగ్ హోంలోకి తీసుకువెళ్ళాం.

మీ రే నాకు న్యాయం చెయ్యాలి. నేను ఇంకా రాయాలి అన్నా డాయనతో.

ఆయన పరీక్ష చేసి చాలా ఎనీమిక్‌గా అయిపోయా రన్నాడు. అవసరమైన టెస్టులు చేయించి ఎక్స్‌రే తీయించమని, మందులు రాసిచ్చారు. పదిరోజుల తర్వాత మళ్ళీ రమ్మన్నారు. పరీక్షలన్నీ అయ్యాక మందులు కొనుక్కొని యింటికి బయల్దేరుతూంటే పిల్లలు మైలాపూర్ వెళ్దాం రమ్మన్నారు. ఇప్పుడొద్దు. బాగా తగ్గాక మీ దగ్గర కొచ్చి రెస్టు తీసుకుంటా నన్నాడు. వాళ్ళు మమ్మల్ని కొరట్టూరులో ఇంటిలో దింపి వెళ్ళిపోయారు.

చాలా అలసటగా నీరసంగా వుందన్నాడు. కొద్దిగా ఆహారం తీసుకుని నిద్రపోయాడు. సాయంత్రం నాగరాజన్ వచ్చి రెడ్డిగారిచ్చిన మందుల ప్రిస్క్రిప్షన్ చూసి ఓ నిముషం ఆలోచిస్తూ వుండిపోయారు. ఆ రిపోర్టులు కూడా తీసుకురండి చూద్దాం అన్నారు. రెడ్డిగారు చెప్పిన ఇంజక్షన్ యిచ్చి వెళ్ళిపోయారు.

నాగరాజన్ పథ్యంగా ఉప్పు తగ్గించి, కారం లేకుండా భోంచెయ్యమంటే, రెడ్డిగారు అన్నీ తినెయ్యమన్నారేమిటీ, ఎందువల్ల అని సందేహం వెలిబుచ్చారు.

రాత్రి నిద్రకి మాత్రలు వేసుకుంటే నిద్రపట్టింది. మర్నాడు పొద్దున్న ఆయాసం కొద్దిగా వచ్చింది. కాని కొద్ది సేపటికి తగ్గింది. సాయంత్రానికి ఆయాసం మళ్ళీ ఉధృతంగా వచ్చింది. నాగరాజన్ వచ్చి తనంతవరకూ యిచ్చిన యింజక్షన్లే మళ్ళీ యిచ్చి కొంచెం నెమ్మదించే వరకూ వుండి వెళ్ళారు. కాని మరో గంటకి మళ్ళీ ప్రారంభమయింది. ఏదైనా నర్సింగ్ హోంలో చేరిస్తే బావుంటుంది, ఆక్సిజన్ డ్రిప్ పెడితే మంచిది అన్నారు డాక్టర్.

ముద్దుకృష్ణారెడ్డి గారి నర్సింగ్ హోంలో చేరడానికి అరేంజ్‌మెంట్స్ చేశాం. రెడ్డిగారు ఊళ్ళోలేరు. మర్నాడు వస్తారన్నారు. నాగరాజన్ గారు స్నేహితుడి కారు అరేంజ్ చేశారు. ఇరుగు పొరుగూ అంతా కలిసి వెంటోరావ్‌ని కార్లో కూర్చోబెట్టారు. నే నెప్పట్లా పక్కన కూర్చున్నా. నాగరాజన్, పైయింటి చెల్లపప ముందు కూర్చున్నారు.

కారు నర్సింగ్ హోంలో చేరింది అందరూ చేరి మెల్లిగా చేతులు పట్టుకుని నడిపించి గదిలోకి తీసుకెళ్ళారు.

పక్క మీద పడుకున్నాక డాక్టర్లు ఆక్సిజన్ డ్రిప్ ఎక్కించారు. తలగడా కావాలని అడిగి, అది తలకింద పెట్టగానే సరిచేసుకుని పడుకున్న టెంపోరావ్ మరింక కదలలేదు. గుండె ఆగిపోయింది. హార్ట్ మసాజ్, యింకా ఏవేవో ప్రయత్నాలు చేసి డాక్టర్లు అలిసిపోయారు కాని ఫలితం దక్కలేదు.

ఆ రోజు పొద్దున్న, నాగరాజన్ గారడిగిన ఎక్స్ రే మిగతా రిపోర్టులు తేడానికి వెళ్తానన్నప్పుడు, ఇవాళ నన్నొదిలి ఎక్కడికీ వెళ్ళకు. సమ్‌థింగ్ టెల్స్ మీ అన్న మాటల అర్థం అప్పుడే తెలిసింది. ఇరవై అయిదు సంవత్సరాలకి పైగా కలిసి మాతో జీవించి మా కుటుంబాన్ని పైకి తేవడానికి అహర్నిశలూ పాటుపడిన టెంపోరావ్, తనొదిలి ఎక్కడికీ వెళ్ళొద్దని నాకు చెప్పిన తను నన్నొదిలి వెళ్ళిపోయాడు.

నా తండ్రి నా చిన్నప్పుడే పోయారు. భర్తతో కూడా పూర్తిగా పదేళ్ళు జీవించలేను. కాని చిన్నాన్న టెంపోరావ్‌తో నా జీవితం పూర్తిగా 25 సంవత్సరాలు. ఆరుగురు పిల్లల్ని పెద్ద చేసి, పెళ్ళిళ్ళు చేసి, వాళ్ళ పిల్లలందర్నీ చూశాక, ఇంక నే వచ్చిన పని అయిపోయిందని వెళ్ళిపోయాడు టెంపోరావ్.

• • •

జబ్బు ప్రారంభమైనా కథల ప్రపంచం టెంపోరావ్‌ని చివరివరకూ వదల్లేదు. కళ్ళు మూసుకుంటే ఎవరెవరో మనుష్యులు. ఏవేవో కథలు చెప్తూండేవారుట, సినిమా కథల్లా డిస్కస్ చేస్తున్నాం అన్నాడు.

జబ్బు ప్రారంభం అయ్యాక సిగరెట్లు మానేశాడు

దా. కాఫీ, రసం, పాలు ఏం తాగినా నాలుగయిదు ఉరుకుతున్న సిగరెట్లు ఎగురుగుండా నిలబడుతూంటాయి. కరకాల కథలు చెబుతాయి. ఎన్ని కథలో. నాకు ర్సం తగ్గాక అవన్నీ చెబుతాను ఒకరోజు.

మరొకసారి, ఈ కథలేవిటయ్యా నన్ను నిశ్చింతగా ద్రపోనివ్వడంలేదు కళ్ళు మూసుకుంటే కథలు, కథలు, న్ని కథలేమిటి? అన్నాడు.

కథల ప్రపంచం, ఇంతకాలం నువ్వా ప్రపంచానికి థలు చెప్పావు. ఇప్పుడు మేం చెప్తాం నువ్వు వినమని మ మధ్యకి లాక్కుపోయింది మన టెంపోరావ్‌ని.

టెంపోరావ్ మనకు లేడు కాని, ఆయన రచనలు మన హృదయాలలో చిరకాలం నిలుస్తాయి.

—: ఇంక సెలవ్ :—

పబ్లిషర్లకు మనవి

కీ. శే. టెంపోరావ్‌గారి నవలలు రీప్రింట్ చెయ్యాలనుకునే వారు ఈ క్రింది చిరునామాను సంప్రదించగలరు.

డాక్టర్ వి. సుభద్ర

3-H 0, సెంట్రల్ ఎవెన్యూ,

హౌసింగ్ బోర్డు కాలనీ, కొట్టూరు,

మద్రాసు - 600 0[illegible]0.